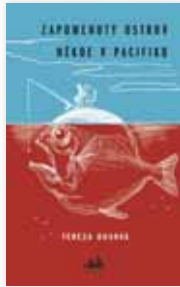

Iva Hadi Moussa
Démon ze sídliště
Host 2021, 272 s.

Po nevýrazném loňském debutu Šalina do stanice touha napsala původem jihočeská spisovatelka Iva Hadj Moussa povedený román, který by mohl být ve zkratce charakterizován jako iniciační maloměstská blackmetalová kriminálka. Ona ta kriminální zápletka není zas tak zásadní, ovšem příběhu dodává spád a působí jako katalyzátor, po jehož přidání už není nic jako předtím. Ačkoliv se v knize kromě satanistického rituálu a jedné smrti neděje nic neobvyklého a stránky plní poměrně běžná dramata pubertáka Štěpána a jeho kamarádů z malého města, zhltl jsem ji na jeden záťah a vlastně jsem se u ní dost bavil. A nebylo to jen díky tomu, že v ději hraje důležitou roli hudba kapel Mayhem, Darkthrone nebo Burzum. Autorka totiž umí napsat živé dialogy, dokáže navnadit, ovládá vtípnou zkratku a uvěřitelně proniká do mentality dospívajících kluků, kteří se snaží vzdorovat okolí mimo jiné tím, že hrají v metalové kapele, chodí místo školy do hospody, kouří trávu a nesnášejí nácky. Jejich „dobrodružství“ jsou ve své naivní banalitě sympatická a lze se s nimi snadno ztotožnit. V okamžiku, kdy začíná zasvěcení a hrdina se na vlastní kůži střetává s životem, objevuje lásku, sexualitu a bortí se mu dosavadní přátelství a jistoty, zjišťujeme, že jediná démonická síla, jíž je nutné v životě čelit, pramení z lidského strachu. A pouze nahlédnutí vlastních děsů a vyrovnání se s ostatními lidmi dokáže vymýtit noční můry, které nás pronásledují v nejtemnějších snech a představách. Tuhle knihu bych chtěl číst, když mi bylo šestnáct.

Karel Kouba

Tereza Dusová
Zapomenutý ostrov někde v Pacifiku
Grada 2021, 232 s.

Autorka scénářů televizních seriálů Tereza Dusová vydala na prahu čtyřicítky svoji prozaickou prvotinu. Na první pohled se jedná o lehkou, částečně konverzační novelu, jejímž protagonistou je neúspěšný scenárista ve středním věku Hugo. Hrdina, který se nepříliš šikovně vyhýbá svým pracovním i partnerským povinnostem, možná nese nejeden autobiografický, byť genderově převrácený autorčin rys. Ve chvíli, kdy se Hugo dozví, že jeho otec je závažně nemocen a zbývá mu několik měsíců života (nespoileruji, ale téměř cituji z obálky), nabude příběh temnějšího odstínu. Protagonista se s otcem vypraví rybařit do Norska a spolu s polovičním Čechem Magnusem zažijí nefalšovaná mořská dobrodružství. Nečekaný závěr, stejně jako význam názvu prózy, vyrazit pochopitelně nemůžu, ale obojí je důkladně promyšleno. Za výjimečně zdařilý považuji rovněž autorčin jednotný styl. Vyprávění odsypá, nezastavuje se u podružností a udržuje si nadhled, aniž by přitom autorka musela přehánět. Do děje jsou zasazeny retrospektivní pasáže, které postupně dotvářejí profil obou mužů, otce a syna, i jejich rodinného zázemí. Vyprávění se navíc vyznačuje neotřelou komikou, a to jak prostřednictvím Hugových komentářů, tak líčením příhod. Čtenář se sice nepopadá za břicho, ale po celou dobu mu hraje na rtech lehký úsměv – podobně jako když čteme Jirotkova Saturnina. Knize navíc prospívá vkusná obálka a bezchybná redakce textu.

Erik Gilk

Nathan W. Pyle
Divná planeta
Přeložila Michala Marková
Universum 2020, 144 s.

Mezi třemi komiksy nominovanými na cenu Muriel za nejlepší překlad roku 2020 se objevil i soubor stripů Nathana W. Pylea Divná planeta v překladu Michaly Markové. I když cenu nakonec nezískal, jde rozhodně o překladatelskou chuťovku – čtvercové stripy s jednoduše nakreslenými modrými postavkami, jakýmisi hlavatými ufony, jsou totiž postaveny na slovním humoru. Postavy se v nich vyjadřují s takřka programátorskou přesností, takže nepoužívají žádná slovní zjednodušení, jejichž nejednoznačnost by mohla celý program narušit. Například o slunečních brýlích se tu mluví jako o osobním tlumiči hvězdy, o ponožkách jako o textilních trubcích a nafukovací balonky jsou pružné lapače dechu. Trochu to připomíná snahu českých obrozenců vytvořit slova, která vystihnou daný předmět, a vyhnut se přebírání z cizích jazyků. Autor nechává postavičky prožívat běžné denní situace a je na čtenáři, aby z jejich rozhovorů dokázal rozluštit, co že to právě dělají a o čem mluví – třeba když televizní moderátor ohlašuje, že „skupina kulolapačů, která reprezentuje náš region, dnes kouli nechytla“. Banální situace, kdy dítě nakreslilo obrázek rodiny a ta si ho chce pověsit na ledničku, pak vypadá takto: „Potomek sem aplikoval vosk.“ „To jsme my v nízkém rozlišení?“ „Připravíme ho na výživový sejf.“ Překladatelce se přitom skvěle podařilo přenést do češtiny zábavnou strohost originálu. Dodejme, že autor v psaní stripů pokračuje, takže se možná dočkáme pokračování nazvaného Ještě divnější planeta.

Jiří G. Růžička

Ève Curieová
Pani Curieová
Přeložila Eva Sgallová
Maraton 2021, 376 s.

Životopis Marie Curie-Sklodowské, napsaný její dcerou Ève v roce 1937, se českého vydání dočkal už několikrát; letos však poprvé vyšel bez cenzurních zásahů, které z něj vyškrtávaly hlavně pasáže kritické k ruské nadvládě v rozděleném Polsku. Polská otázka sice byla pro varšavskou rodačku zásadní (jinak by prvek objevený v roce 1898 nenazvala polonium), ale po pravdě řečeno by knize mírně zkrácení prospělo. To, že autorka vidí ve své matce bezmála dokonalou ženu, se dá pochopit, ale čtenář nepotřebuje být ujišťován o charakterových vlastnostech Marie Curie v každé kapitole – její skromná povaha by vynikla i bez mnohohlavnosti a pohádkového, občas i patetického stylu, který ovšem můžeme zčásti přičíst době. V prvním dílu knihy je vcelku působivě podán nepravděpodobný příběh dívky, která si po gymnáziu musela šest let vydělávat jako domácí učitelka v lepších rodinách na pogramotném polském venkově a snažila se uprostřed řepných polí nezhloupnout, aby ve čtyřicetiletých letech mohla jako jedna z prvních žen nastoupit na Sorbonnu. V roce 1903, kdy obhájila disertaci, společně s Pierrem Curieem a Henrim Becquerelem získala první ze svých dvou Nobelových cen. Ani ta ovšem manželskému páru nepřinesla důstojné podmínky pro bádání – druhou pozoruhodnou linií je tak stávající příběh vědců, kterým zatuhlá hierarchie francouzského akademického světa neposkytne ani materiál, ani laboratoř, a tak manželé Curieovi izolují radium z odpadového jáchymovského smolince v promrzlé školní kůlně.

Michal Špina

Woodstock 99: Peace, Love and Rage
Režie Garret Price, USA 2021, 110 min.
Premiéra v ČR 23. 7. 2021 (HBO Go)

HBO odstartovala plánovanou sérii šesti celovečerních hudebních dokumentů nazvanou Music Box snímkem věnovaným festivalu Woodstocku 99. Pokus oslavit třicáté výročí legendárního Woodstocku skončil tragicky. Čtyřdenní akce, která se konala za nevyhovujících podmínek a se špatnou organizací v bývalé vojenské základně, vyústila v projevy násilí, ničení vybavení, úmrtí na hypotermii a několik případů znásilnění, ohlášených po skončení festivalu. Dokument je pozoruhodný hlavně tím, že se snaží tyto incidenty dát do souvislosti s tehdejší společenským naladěním a fungováním popkultury. Daří se mu přesvědčivě ukázat, že Woodstock 99 odrážel svou dobu možná ještě lépe, než to dělal původní Woodstock na konci šedesátých let. Film ukazuje konec tisíciletí v USA jako éru, již charakterizovala zvláštní kombinace cynické party culture a potlačovaných frustrací. Toto spojení se odráželo v hudbě skupin účinkujících přímo na akci, například v produkci kapel Limp Bizkit nebo The Offspring. Zároveň to byla doba hypersexualizovaných médií a cool machismu, což se projevilo třeba tím, že na celé akci vystoupilo jen několik málo ženských performerek. Zručně vystavěný film, založený především na archivních materiálech a výpovědích účastníků, přináší velmi dobrý obrázek sklonku milénia, kdy se jistá bezstarostnost devadesáté pomalu, ale jistě láme do noční můry. Do téže doby by se měl vrátit i další díl série, snímek Jagged, věnovaný Alanis Morissette, který ovšem stále čeká na uvedení.

Antonín Tesář

Divas. D'Oum Kalthoum à Dalida
Institut du monde arabe, Paříž,
19. 5. – 26. 9. 2021

Pařížský Institut arabského světa byl postaven během osmdesátých let podle projektu Jeana Nouvela za účelem prezentace arabské kultury, jejíž stálá expozice z roku 2012 dnes působí v kontextu postkoloniální kritiky poněkud zastarale. O to víc překvapí, že se hitem tohoto léta v Paříži stala krátkodobá výstava prezentující kariéry arabských filmových stars. Důvod jejího úspěchu bych neviděla ani tak v tématu populární kultury. Kurátorům se totiž skrze osobní předměty protagonistek, plakáty a dobové filmy povedlo vyprávět příběh o emancipaci žen, arabské identitě a nezávislosti. Výstava se soustředí na období od dvacátých do sedmdesátých let. Jednalo se o zlatý věk egyptského filmu a Cairo tehdy bylo centrem arabské kultury. Mnoho arabských žen, často z neprivilegovaných prostředí, zde našlo práci nejen jako filmové herečky, ale i jako producentky a režisérky. Výstava na pozadí historie ženské emancipace (feministické spolky vznikaly v Egyptě již po první světové válce) ukazuje, jak se ženy prosazovaly (legendární zpěvačka Oum Kalthoum, dcera imáma, začínala se zpěvem náboženských písní převlečená za chlapce) a zapojovaly do boje arabských zemí za nezávislost (jako zpěvačka Warda Al-Jazairia v případě Alžírka). Vlivem občanských válek, ropné krize, smrti prezidenta Nassera v roce 1970 a sílícího islamistického hnutí se ale opět prosadily tradiční normy chování žen na veřejnosti. Objektifikace ženského těla, která byla se zlatým obdobím egyptského filmu spojená, tak zároveň obsahuje emancipační náboj.

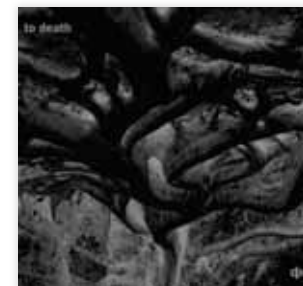
Marianna Placáková

Vilma Bořkovec, Barbora Pokorná a kol.
Logika chaosu
Divadlo NoD, Praha, psáno z premiéry
1. 9. 2021

První autorská opera uměleckého kolektivu RUN OPERUN známého odvážnými realizacemi klasických oper se zabývá tématem obsesivního chování a zacyklených myšlenek. Čtyři postavy (zpívané role) přicházejí do bytu (činoherně ztvárněného) hostitele, namísto interakce však zůstávají ve vlastních světech věčného návratu. Nápad zpracovat téma kompulzivních poruch médiem opery funguje překvapivě dobře: v klasické opeře je opakování libreta způsobené návraty hudební formy, zde naopak repetitivní text motivuje minimalistické hudební vzorce. Ty vznikají vždy nanovo, zpěváci improvizují na základě pevně daného libreta režisérky Vilmy Bořkovec a ambientního doprovodu Václava Havelky a Kryštofa Kříčka. I zde funguje spojení s operním světem dobře. Syntezátory i elektrická kytara v první polovině představení klasicky trénované zpěváky nenuceně doprovázejí, ke konci je převládají jako wagnerovský orchestr. Únik z vlastní hlavy nacházejí postavy v opojení a stávají se nelidskými blyby v překrásné odpudivých kostýmech Vojtěcha Hanyše. Opera měla vzniknout už na jaře, ale zážitek večírků letošního léta jí přidal na působivosti. Před pandemií jsme snad své obsesivní chování dokázali držet na uzdě, ale po ní? „Všichni se mě ptají, jestli jsem v pohodě! V pohodě! V pohodě!“ opakuje do zbláznění sopranistka Eliška Gattringerová. Inszenace Logika chaosu až nepřijemně připomíná postlockdownové večírky i v tom, že nenabízí plnou operní imerzi a diváky nechává, podobně jako své postavy, tak trochu v jejich hlavách.

Matěj Hřib

Dave Phillips
To Death
CD, Misanthropic Agenda 2021

Švýcarský zvukový umělec Dave Phillips v posledních letech vydává především konceptuální sólová alba, která spojuje environmentalistický a anticivilizační étos, jak ostatně naznačují už jejich názvy: Songs of a Dying Species (2015), Sixth Mass Extinction (2019), Post Homo Sapiens (2020) nebo Humanity Is the Virus (2021). Sám svůj přístup k tvorbě považuje za zvukový aktivismus a svou produkci nazývá rituální protestní hudbou. Konceptuální polohu neopouští ani na nahrávce To Death, k níž ho inspiroval dlouhý proces umírání jeho otce. Nejde tu ovšem o osobní zkušenost s odchodem blízké osoby, ale o různé náhledy na smrt jakožto ontologický problém, vyjádřené názvy jednotlivých tracků: A Cycle Completed, Fear of Death = Fear of Life či A Life Saved Is a Death Postponed. Základním materiálem alba, které působí velmi kompaktně – spíš jako jedna kompozice o třinácti částech než kolekce separátních skladeb –, jsou smyčky lidského hlasu, shlukující se do mírně disharmonických chórů. Doplníují je perkusní zvuky různého původu, terénní nahrávky, rozmanité ruchy, neartikulované výkřiky a ojedíněle i samplý klasických nástrojů, například klavíru, nebo čtený text. Atmosféra desky je sice temná, ale zároveň magická, a ač má neustále blízko k patosu, nepřekračuje únosnou mez. Phillipsova potřeba zasazovat zvukovou tvorbu do narativních rámců na jedné straně může posluchači ukázat cestu a nahrávkám, jež by pro něho jinak byly možná příliš neurčitě, na druhé straně jako by tím zvukově tvorbu upíral svobodu nic nevyjadřovat.

Jan Klamm